

บทที่ 2

พื้นฐานทางประวัติศาสตร์

(การสถาปนาระบอบสาธารณรัฐประชาชนจีน, 1921—1949)

มูลเหตุที่ทำให้จีนทำการปฏิวัติเป็นคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จนั้น ได้มีผู้วิเคราะห์แตกต่างกันออกไป บางคนนั้นว่าเป็นเพราะพวกชาวนายากจนจนไม่อาจทนทานต่อการขูดรีดต่อไปได้ บางคนเห็นว่าขบวนการคอมมิวนิสต์ในจีนเป็นขบวนการที่นำโดยมอสโคว์จึงสำเร็จลงได้ ฉะนั้นก่อนที่เราจะศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของจีนหลังปี 1949 ในบทนี้เราจะวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้พวกคอมมิวนิสต์ทำการปฏิวัติ ปัจจัยและกลวิธีทำให้พวกคอมมิวนิสต์ทำการปฏิวัติได้สำเร็จ โดยจะอธิบายขบวนการปฏิวัติในเชิงประวัติศาสตร์ [สรุปจาก เขียน ธีระวิทย์, 2519, หน้า 25—41]

1. ระยะก่อนปี 1921 (1915—1921): ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ

อาจกล่าวได้ว่าสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยอย่างหนึ่งที่ทำให้จีนทำการปฏิวัติเป็นคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จ ระหว่างปี ค.ศ. 1915 จนถึงระยะที่มีการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนในเดือนกรกฎาคม 1921 นั้น เป็นระยะที่ระบบความคิดดั้งเดิมของจีนถูกท้าทายและบ่อนทำลายอย่างหนักโดยพวกปัญญาชน ซึ่งมีมหาวิทยาลัยปักกิ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมผู้นำคนสำคัญในการทำลายความเชื่อถือตามประเพณีจีนได้แก่ อาจารย์เงินตูซิว (Ch'en Tu-hsiu) บรรณาธิการออกวารสาร “เยาวชนยุคใหม่” (New Youth หรือซินซิงเหนียน) ซึ่งได้ตีพิมพ์ครั้งแรกในเดือนกันยายน 1918 นักเขียนสำคัญก็คือตัวเงินตูซิวเอง และหลี่ต้าเจา (Li Ta-chao) ซึ่งเป็นศาสตราจารย์วิชาเศรษฐศาสตร์และบรรณารักษ์ วารสารเยาวชนยุคใหม่ในไม่ช้าได้กลายเป็นวารสารที่เป็นสื่อกลางในการแสดงออกซึ่งแนวความคิดใหม่ โดยเฉพาะความนิยมในลัทธิประชาธิปไตยแบบตะวันตก ผู้นำสำคัญนอกจากเงินตูซิว และ หลี่ต้าเจาแล้วก็มี หูชือ (Hu Shih) และ ไช่หยวนผย (Ts'ai Yuan-p'ei) เป็นต้น พวกเขาพยายามสร้างความสำนึกทางการเมืองให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนชาวจีน

ความสนใจในการปฏิวัติรัสเซียและลัทธิคอมมิวนิสต์ในหมู่ปัญญาชน ได้เริ่มปรากฏจากการตั้งสมาคมค้นคว้าลัทธิมาร์กซ์ (Society for the Study of Marxism) ขึ้นในมหาวิทยาลัยปักกิ่งในต้นปี 1918 ในระยะแรกสมาคมนี้ดึงดูดสมาชิกได้น้อย ส่วนใหญ่เป็นพวกนักศึกษามหาวิทยาลัย แต่พวกนี้อาทิเช่น เหมาเจ๋อตุง (Mao Tse-tung)* และจางกว๋อเถา (Chang Kuo-t'ao) ได้กลายเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในขบวนการคอมมิวนิสต์จีนในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม จนกระทั่งปลายปี 1919 เงินตู้ซิวก็ยังมีได้เป็นคอมมิวนิสต์เต็มตัว ทรรศนะของเขามีลักษณะเป็นเสรีประชาธิปไตยมากกว่า คือเขานิยมการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญและระบบสาธารณรัฐ แต่ต้องการให้มีการปกครองโดยพรรคการเมืองพรรคเดียว ในปลายปี 1919 เขาเริ่มหันเหไปรับเอาปรัชญาของลัทธิคอมมิวนิสต์บ้างแล้ว และเขาเสนอระบบการเมืองแบบใหม่ที่ให้พรรคการเมืองระดมขบวนการมวลชนและปฏิรูปสังคม

ด้วยผลของการเมืองระหว่างประเทศและความระส่ำระสายภายในจีน ได้ช่วยให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ในจีนดึงดูดใจปัญญาชนยิ่งขึ้น และเมื่อความสำนึกทางการเมืองของประชาชนแพร่หลายพอสมควรแล้ว ก็เป็นโอกาสให้กิจกรรมทางการเมืองได้ดำเนินไปอย่างมีระบบ ซึ่งเห็นได้จากในวันที่ 4 พฤษภาคม 1919 ได้เกิดขบวนการสี่พฤษภาคม (May Fourth Movement) ต่อต้านสนธิสัญญาแวร์ซายส์และข้อเรียกร้อง 21 ประการของญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการเดินขบวนของพวกนักศึกษาในปักกิ่ง ภายใต้การนำของนักศึกษามหาวิทยาลัยปักกิ่งและสถาบันการศึกษาชั้นสูงในกรุงปักกิ่ง จำนวน 5,000 คน การเดินขบวนครั้งนี้เป็นการเริ่มต้นแสดงถึงพลังของนักศึกษา ขบวนการนี้ได้ขยายต่อไปยังเมืองใหญ่ ๆ ทั่วประเทศ (อาทิเช่น นานกิง เซียงไฮ้ เทียนสิน หังโจว อู่ฮั่น เป็นต้น) อย่างรวดเร็ว และปรากฏว่าประชาชนทั่วไป พ่อค้า และสหพันธ์กรรมกรได้เข้าร่วมขบวนการนี้ด้วย ดังนั้นขบวนการสี่พฤษภาคม จึงกลายเป็นขบวนการของมวลชนที่แสดงออกเป็นครั้งแรกในการขอเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายของชาติ และกล่าวได้ว่าเป็นขบวนการแสดงความรักชาติอันเป็นผลผลิตของระบอบประชาธิปไตยในระยะ 10 ปีแรกของการปฏิวัติ

พวกคอมมิวนิสต์ถือว่าเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นรากฐานของการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ใน **ประชาธิปไตยแบบใหม่** ซึ่งเขียนขึ้นในปี 1940 เหมาเจ๋อตุงถือว่าปี 1919 เป็นปีที่จีนเปลี่ยนแปลงการปฏิวัติจากประชาธิปไตยแบบเก่า (คือโดยการนำของชนชั้นกรรมาชีพ) มาเป็นประชาธิปไตย

---

*เหมา เจ๋อตุง เกิดในมณฑลหูหนัน ในครอบครัวชาวนาที่เดิมยากจน แต่ได้ปรับปรุงฐานะของตนขึ้นมาจนอยู่ในระดับร่ำรวย เหมาได้รับการศึกษาจบโรงเรียนมัธยมเมืองฉางซา ในปี 1918 เขาได้เข้ามาทำงานในปักกิ่ง โดยเป็นผู้ช่วยบรรณารักษ์ของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง บรรณารักษ์นายของเขาชื่อหลี่ต้าเจา ผู้ซึ่งเป็น Marxist จีนรุ่นแรกที่สำคัญคนหนึ่ง ที่ปักกิ่งเหมาได้ศึกษาและเริ่มนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ [ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ๒๕๒๖, หน้า ๑๒๖]

แบบใหม่ (คือโดยการนำของชนชั้นปราศจากทรัพย์สิน)

ผลที่ตามมาเกี่ยวกับขบวนการสหประชาชาติก็คือ การขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในจีน ภายใน 1 ปี มีกลุ่มคอมมิวนิสต์เกิดขึ้นในเมืองต่าง ๆ หลายแห่ง เงินผู้ซื้อและหนี้ค่าเช่า ค่อย ๆ กลายเป็นคอมมิวนิสต์ที่เด่นชัดในต้นปี 1920 แต่ความสนใจของปัญญาชนก็ยังมีขอบเขตจำกัดอยู่แต่การบริหารมันสมองมากกว่าการปฏิบัติจริง และถ้าหากองค์การคอมมิวนิสต์สากล (Comintern)* ไม่เข้าไปแทรกแซง การจัดองค์การพรรคคอมมิวนิสต์อาจยังไม่เกิดขึ้น

2. ระยะเวลาก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน (1921—1927)

2.1 การสถาปนาพรรคคอมมิวนิสต์ 1921

ด้วยความช่วยเหลือขององค์การคอมมิวนิสต์สากล ในเดือนกรกฎาคม 1921 ก็ได้มีการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้น โดยมีการประชุมครั้งแรกของพรรคที่เซี่ยงไฮ้ [จัดประชุมกันที่โรงเรียนสตรี ซึ่งตั้งอยู่บนถนนในเขตสัมปทานของฝรั่งเศสที่ซึ่งกฎหมายของจีนครอบงำไม่ถึง] ในการประชุมครั้งนี้เงินผู้ซื้อไม่ได้เข้าร่วมเนื่องจากเขากำลังตระเวนไปรวมกลุ่มคอมมิวนิสต์ในแหล่งต่าง ๆ

ผู้เข้าร่วมประชุมจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งแรกมี 13 คนด้วยกัน คือ

1. จังกว๋อเถา (Chang Kuo-t'ao)	เป็นผู้แทนเขตกรุงปักกิ่ง
2. เงินกุงป้อ (Ch'en Kung-po)	เป็นผู้แทนมณฑลกวางตุ้ง
3. เงินถันชิว (Ch'en T'an-ch'iu)	เป็นผู้แทนเมืองอู่ฮั่น
4. โจ้วฟูไห่ (Chou Fu-hai)	เป็นผู้แทนชาวจีนในญี่ปุ่น
5. เหอสู๋เหิง (Ho Shu-heng)	เป็นผู้แทนชาวจีนในเมืองฉางซา
6. หลี่ฮั่นจุ่น (Li Han-chun)	เป็นผู้แทนชาวจีนเมืองเซี่ยงไฮ้
7. หลี่ต้า (Li Ta)	เป็นผู้แทนชาวจีนเมืองเซี่ยงไฮ้
8. หลิวเหินจิ้ง (Liu Jen-ching)	เป็นผู้แทนชาวจีนเมืองปักกิ่ง
9. เหมาเจ๋อตุง (Mao Tse-tung)	เป็นผู้แทนชาวจีนเมืองฉางซา
10. เป่าฮุยเซิง (Pao Hui-sheng)	เป็นผู้แทนชาวจีนเมืองกวางตุ้ง
11. เทียนเอินเหมิน (Tien En-min)	เป็นผู้แทนชาวจีนเมืองจีหนัน

*Comintern หรือองค์การคอมมิวนิสต์สากล จัดตั้งขึ้นโดยพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตในปี 1919 องค์การนี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ก่อการปฏิวัติในรัฐทุนนิยม องค์การนี้ถูกยุบในปี 1943 เพื่อแสดงความเป็นมิตรกับประเทศสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 2

12. ตุงพีอู่ (Tung Pi-wu) เป็นผู้แทนชาวจีนเมืองอู่ฮั่น
13. หวางชิวเหมิง (Wang Ch'iu-meng) เป็นผู้แทนชาวจีนเมืองจีหนัน

ในการประชุมนี้ชาวฮอลันดาชื่อมาริง (Maring หรือ Sneevliet) ซึ่งเป็นตัวแทน Comintern ปรากฏตัวอยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม แม้เงินตุงพีอู่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม แต่ปรากฏว่าพรรคซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นปัญญาชนกลุ่มน้อยได้เลือกเขาเป็นเลขาธิการพรรคคนแรก และเขาก็เป็นสมาชิกคนหนึ่ง ในเดือนสิงหาคม พวกนี้ได้จัดตั้งสาขาของพรรคขึ้นในหัวเมืองต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค

2.2 กลวิธีของพรรคคอมมิวนิสต์

เนื่องจากคอมมิวนิสต์ที่แท้จริงในจีนมีเพียงไม่กี่คน องค์การคอมมิวนิสต์สากลจึงมิได้หวังที่จะให้บุคคลเหล่านี้ดำเนินงานได้โดยเอกเทศ กลวิธีของเลนินจึงเสนอให้พวกคอมมิวนิสต์สร้างสัมพันธมิตรกับกลุ่มอื่น การสร้างขบวนการกรรมกรก็นับเป็นงานสำคัญในการดำเนินงาน พวกคอมมิวนิสต์พยายามครอบงำสหพันธ์กรรมกร แต่ผลปรากฏว่ารัฐบาลเพิ่มการเพ่งเล็งมากขึ้น กลุ่มแรงงานกลายเป็นเป้าหมายที่รัฐบาลทำการปราบปราม ที่จริงกลวิธีของพรรคคอมมิวนิสต์ในการเข้าแทรกในกลุ่มแรงงานนั้นस्ताลินไม่ส่งเสริม เนื่องจากกลุ่มแรงงานแม้จะได้รับการสนับสนุนจากคอมมิวนิสต์ก็ทำการปฏิวัติไม่ได้เพราะไม่มีกำลังทหารเป็นของตนเอง สัมพันธมิตรใหม่ที่คอมมิวนิสต์จีนแสวงหาคือพรรคก๊กมินตั๋ง (Kuomintang) ภายใต้การนำของ ดร. ซุนยัตเซ็น กลวิธีนี้ Comintern เห็นชอบด้วย เนื่องจากเห็นว่าก๊กมินตั๋งจะเป็นกลุ่มการเมืองที่สำคัญในการปฏิวัติของจีน และการร่วมมือกันระหว่างก๊กมินตั๋งกับคอมมิวนิสต์จะสอดคล้องกับหลักปฏิวัติที่นำโดยสัมพันธมิตรระดมที่ประชาธิปไตยแห่งชาติ (National bourgeois-democratic revolution) ของเลนิน

การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคอมมิวนิสต์กับก๊กมินตั๋งนั้น เริ่มตั้งแต่กลางปี 1920 โดยการเจรจาและในทางปฏิบัติได้เริ่มที่ละน้อยในระหว่างปี 1921 การตัดสินใจอย่างเป็นทางการของพรรคคอมมิวนิสต์ได้กระทำในเดือนสิงหาคม 1922 โดยให้สมาชิกของพรรคเข้าร่วมเป็นสมาชิกของก๊กมินตั๋งในฐานะส่วนตัว ไม่ใช่ยุบเป็นพรรคผสม เหตุผลที่นายหลิวเจินจิง (Liu Jen-ching) ผู้แทนจีนคอมมิวนิสต์ประจำองค์การคอมมิวนิสต์สากลได้ให้ไว้แก่ที่ประชุมสมัยที่ 4 ขององค์การคอมมิวนิสต์สากลที่กรุงมอสโก คือ การร่วมมือกับก๊กมินตั๋งนั้นเพื่อกำจัดลัทธิจักรวรรดินิยม และคอมมิวนิสต์ต้องการดำเนินงานด้านการโฆษณาในกลุ่มแรงงานต่าง ๆ โดยอาศัยพรรคก๊กมินตั๋ง และจงใจให้กลุ่มแรงงานไปเข้าด้วยกับพรรคคอมมิวนิสต์ การร่วมมือกับก๊กมินตั๋งเป็นเพียงวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย

ปรากฏว่า หลี่ต้าเจา เป็นคนแรกที่เข้าเป็นสมาชิกของก๊กมินตั๋ง ต่อมาเงินตูฉิวและผู้นำคอมมิวนิสต์คนอื่น ๆ อีกประมาณ 30 คน รวมทั้งเหมาด้วยก็ทำตามคือเข้าเป็นสมาชิก ในการประชุมครั้งที่ 2 ของคณะกรรมการกลางของพรรคในเดือนสิงหาคม 1924 พรรคก๊กมินตั๋งรับรองความเป็นพันธมิตรอย่างเป็นทางการกับพรรคคอมมิวนิสต์ สำหรับเหมานั้นเมื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคก๊กมินตั๋ง ก็ได้รับผิดชอบเกี่ยวกับฝ่ายกิจการชาวนา เขาได้เขียนบทความที่มีชื่อคือ Report on an Investigation of the Peasant Movement in Hunan (1927) ซึ่งให้เห็นความสำคัญของชาวนาในการปฏิวัติ และเสนอให้พรรคก๊กมินตั๋งใช้พลังปฏิวัติของชาวนาให้เป็นประโยชน์ในการยatraทัพขึ้นไปปราบขุนศึกทางเหนือ [ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2526, หน้า 126]

อย่างไรก็ตาม สัมพันธภาพระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายก็ดำรงอยู่ได้ไม่นาน คือรวมกันชั่วคราว ระหว่าง 1924—1927 เนื่องจากว่าเมื่อ ดร. ซุนยัตเซ็น ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 1925 หลังจากนั้นก๊กมินตั๋งก็แตกแยกออกเป็นปีกซ้ายและปีกขวา ในที่สุดเจียงไคเช็คก็สามารถเข้าวงการพรรค (ปีกขวา) และปราบปรามคอมมิวนิสต์ด้วยการประกาศจัดตั้งรัฐบาลต่อต้านคอมมิวนิสต์จีนที่นานกิงในเดือนเมษายน 1927 ดังนั้นสัมพันธมิตรกับก๊กมินตั๋งจึงสิ้นสุดลงในปี 1927 หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์แตกกับพรรคก๊กมินตั๋ง ศูนย์กลางของพรรคคอมมิวนิสต์ที่เมืองเซียงไฮ้ได้ดำเนินนโยบายยึดเอาการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพในเมืองเป็นใหญ่ ส่วนเหมา นั้นปรากฏว่าใช้ชนบทเป็นรากฐานในการปฏิวัติ

3. ระยะเวลาของการคอมมิวนิสต์จีน (1927—1937)

3.1 พรรคคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตุง

ในปี 1927 การกบฏชาวนานำโดยพวกคอมมิวนิสต์เป็นส่วนใหญ่ได้เกิดขึ้นในจีน ในท้องถิ่นต่าง ๆ หลายแห่ง แหล่งสำคัญได้แก่การกบฏในมณฑลหูหนัน ภายหลัง “การกบฏยามเก็บเกี่ยวประจำฤดูใบไม้ร่วง” (Autumn Harvest Uprising) ในเดือนกันยายน 1927 ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุงแล้ว [ซึ่งเป็นสาเหตุให้เขาถูกปลดออกจากทุกตำแหน่งในพรรค ยกเว้นสมาชิกของพรรค เพราะเขายังกุมทหารชาวนาอยู่อีกมาก] เขาได้รวบรวมพรรคพวกไปตั้งมั่นที่เทือกเขาจิงกัง ตอนใต้ของมณฑลเกียงซี ในช่วงนี้ทหารแดงที่ฟ่ายแพ่เจียงไคเช็คก็ได้ย้ายไปรวมกันที่นั่น ในเดือนเมษายน 1928 จูเต๋อ (Chu Te) กับทหารของเขาก็ได้มาสมทบกับเหมา ในขณะนั้นคอมมิวนิสต์รวบรวมทหารได้ราว 10,000 คน หน่วยทหารที่เป็นแนวหน้าในการปฏิวัติคือกองทัพลู่อี่ 4 จูเต๋อได้รับแต่งตั้งเป็นผู้นำบัญชาการทหาร เหมาเป็นผู้นำบัญชาการฝ่ายการเมือง ในขณะที่พวกคอมมิวนิสต์มีทหารที่ติดอาวุธอย่างเพียงพอไม่เกิน 2,000 คน

3.2 **รัฐบาลหุ่นยนต์เกียงซี** : ในเดือนสิงหาคม 1929 เหมาเจ๋อตุงและจูเต๋อได้ประกาศจัดตั้งรัฐบาลหุ่นยนต์ ซึ่งเป็นระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ขึ้นเป็นครั้งแรกตามแถบตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลเกียงซี และได้ขยายอาณาบริเวณไปยังที่อื่น ๆ มากขึ้น ในวันที่ 7 พฤศจิกายน 1931 ที่ประชุมผู้แทนหน่วยการปกครองแบบคอมมิวนิสต์เมืองยู่จิน ได้มีมติให้ประกาศจัดตั้งรัฐบาลสหภาพกรรมกร ชาวนาและทหาร โดยมีอาณาบริเวณปกครองครอบงำทั่วประเทศ ฉะนั้น รัฐบาลคอมมิวนิสต์มีคณะกรรมการบริหารซึ่งมีเหมาเจ๋อตุงเป็นประธาน มีเมืองยู่จินในมณฑลเกียงซีเป็นศูนย์กลางของรัฐบาล เหมาเจ๋อตุงดำเนินงานตามวิถีทางของตนโดยปราศจากการสนับสนุนของโซเวียตและองค์การคอมมิวนิสต์สากล ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าเหมาสร้างตัวขึ้นเป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนในยุคใหม่ด้วยลำแข้งของตนเอง

ครั้นถึงปี 1932 รัฐบาลก๊กมินตั๋งได้ทำการจับกุมและปราบปรามคอมมิวนิสต์ในกรุงเซี่ยงไฮ้อย่างขนานใหญ่ ประกอบกับการขาดแคลนเงินอุดหนุนในการปฏิบัติ คณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์หมดอำนาจในปี 1933 จึงได้ย้ายไปอยู่ที่เมืองยู่จินซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของเหมาเจ๋อตุง แต่เหมาก็ยังมิได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากพรรคคอมมิวนิสต์จนกระทั่งเมื่อมีการประชุมที่เมืองจุนอี้ มณฑลกุ้ยโจว ในเดือนมกราคม 1935 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการเดินวิบาก (Long March) อันสืบเนื่องมาจากการถูกปิดล้อมโดยรัฐบาลก๊กมินตั๋ง

3.3 **นโยบายการสร้างตนเองของเหมา** : เหมาเห็นว่าฐานอำนาจของคอมมิวนิสต์ในสังคมเกษตรจะคงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีทหารที่เข้มแข็ง ซึ่งเขาได้ใช้วิธีรับสมัครชายฉกรรจ์ภายในเขตแดนที่ตนควบคุมอยู่ กลวิธีในการสร้างอำนาจของเหมาที่สำคัญคือ

- (1) การรักษาฐานมวลชนที่เข้มแข็ง โดยอาศัยชาวนาเป็นรากของฐาน ในการนี้คอมมิวนิสต์ต้องปฏิรูปที่ดินเพื่อจะยังความพอใจให้แก่ชาวนาส່วนใหญ่ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง
- (2) การรักษาความเข้มแข็งขององค์การของพรรค โดยการจัดระเบียบตามแนวทางของเลนิน
- (3) การรักษากำลังทัพแดงไว้ให้เข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะว่าอาณาบริเวณการปกครองแบบคอมมิวนิสต์จะตั้งอยู่ได้ต่อเมื่อมีกำลังทหารสนับสนุน
- (4) การควบคุมฐานที่ตั้งอันเป็นจุดยุทธศาสตร์ และ
- (5) การจัดตั้งอาณาบริเวณการปกครองแบบคอมมิวนิสต์จะต้องเลือกเอาบริเวณที่ประชาชนสามารถเลี้ยงตนเองได้

กลวิธีนี้เป็นผลจากบทเรียนของเหมา หลังจากล้มเหลวในการกบฏยามเก็บเกี่ยวประจำฤดูใบไม้ร่วง (1927) ขื่อนำสังเกตุคือ เหมาเป็นคนแรกของจีนที่ทำการปฏิวัติโดยอาศัยชนบทเป็นฐานอำนาจคือใช้ชนบทล้อมเมือง และใช้ชาวนาให้เข้ามีส่วนร่วมในการปฏิวัติอย่างใกล้ชิด ฉะนั้น เราจะเห็นได้ว่าเหมาได้ใช้พลังซึ่งไม่เคยมีผู้ใดเห็นความสำคัญมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งการที่จะทำให้มวลชนชาวนามีความเข้มแข็ง เหมาก็ได้นำเอาการปฏิรูปที่ดินมาใช้ในเขตแดนของตน

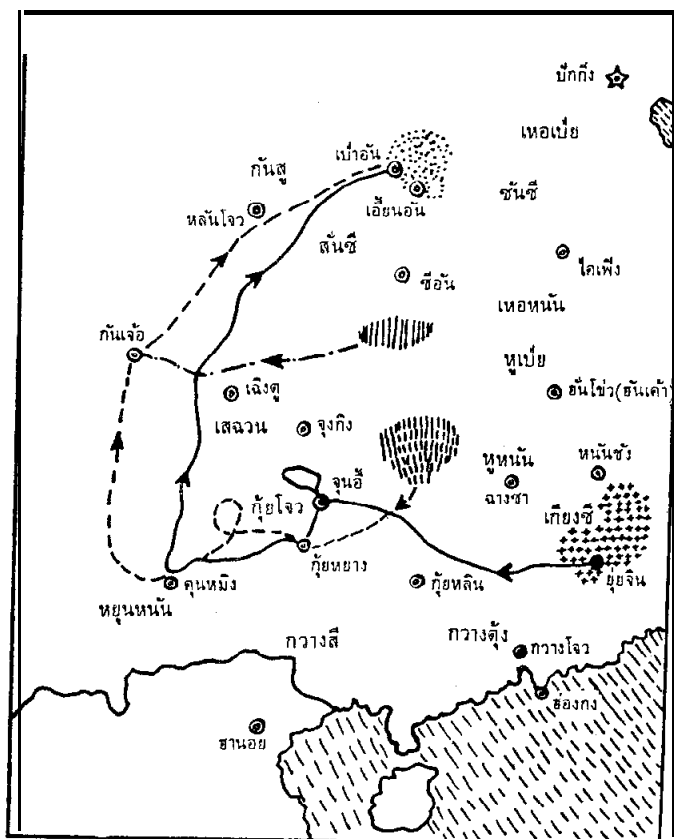
นโยบายการจัดสรรที่ดินของเหมามีเป้าหมายสร้างพลังสนับสนุนของมวลชน ในตอนแรกคอมมิวนิสต์ได้แบ่งชาวนาออกเป็นชั้น ๆ แล้วจัดสรรที่ดินใหม่โดยวิธีการที่รุนแรงและพยายามส่งเสริมให้กำจัดพวกราชาที่ดิน แต่นโยบายได้เปลี่ยนไปในเดือนกุมภาพันธ์ 1930 ตามร่างกฎหมายที่ดินปี 1930 ให้ริบที่ดินและทรัพย์สินของราชาที่ดินรวมทั้งที่ดินของชาวนาผู้มั่งคั่งที่ไม่ได้ทำเองเท่านั้นไปแจกจ่ายให้แก่ชาวนาที่ยากจนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของคำขวัญที่ว่า “ให้จัดสรรที่ดินให้ชาวนาอย่างเท่าเทียมกัน” เนื่องจากชาวนาผู้จะได้รับส่วนแบ่งในที่ดิน ผู้ซึ่งขายแรงงาน ชาวนาผู้ยากจน และชาวนาผู้มีฐานะปานกลางในจีน ในปี 1930 นั้นรวมกันมีประมาณ 85% ของประชากรจีนทั้งหมด รวมทั้งชาวนาผู้มั่งคั่งก็อาจมีที่ดินส่วนที่ตนทำเองได้

ฉะนั้นในอาณาบริเวณการปกครองแบบคอมมิวนิสต์นั้น มีการจัดการปกครองตนเองแบบใหม่ซึ่งมีกำลังทหารและกำลังตำรวจใหม่ และรัฐบาลของเหมาก็ยังได้ออกเงินตราและดวงตราไปรษณียากรของตนเองอีกด้วย สำหรับเงินตราที่ออกใช้ก็มีรูปของเลนินและมาร์กซ์ แสดงให้เห็นว่าผู้นำยึดลัทธิมาร์กซิสม์เป็นแนวทางในการปฏิวัติ

พฤติกกรรมดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นการทำลายอำนาจของทางการซึ่งมีศูนย์กลางของรัฐบาลอยู่ที่นานกิง และเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติการต่อสู้อันยาวนานระหว่างศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองที่มีฐานอยู่ในเมืองกับที่มีฐานอยู่ในชนบท ก่อนที่จะเห็นการปราบปรามของฝ่ายรัฐบาลในปี 1934 ปรากฏว่าพวกคอมมิวนิสต์ได้ขยายอิทธิพลของตนไปปกครองดินแดนทั้งหมดประมาณ 300 อำเภอ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ใน 11 จังหวัด ในจำนวน 18 จังหวัดขณะนั้น กินอาณาบริเวณราว $\frac{1}{6}$ ของพื้นที่ของจีนทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยพลเมือง 30-60 ล้านคน บริเวณที่สำคัญและกว้างใหญ่ที่สุด คือบริเวณศูนย์กลางของโซเวียตอันเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงของคอมมิวนิสต์คือ เมืองยู่ยี่จิน ซึ่งมีประชากร 15 ล้านคนและมีเนื้อที่ติดต่อกันถึง 45-50 อำเภอ

3.4 การกำจัดคอมมิวนิสต์และการเดินวิบาก : ในระหว่างปี 1928-1934 เจียงไคเช็ค ผู้นำฝ่ายรัฐบาลก๊กมินตั๋งได้ทุ่มกำลังปราบปรามขบวนการคอมมิวนิสต์อย่างขนานใหญ่ แต่รัฐบาลได้คาดคะเนกำลังฝ่ายกบฏต่ำไป ในขั้นแรกรัฐบาลได้กองทหารส่วนภูมิภาค คือกองทหาร

ผสมประจําณฑลหูหนันและเกียงซี ทำการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในบริเวณเทือกเขาจิงกังในเดือนกรกฎาคม—สิงหาคม 1928 แต่แพ้ ครั้งที่ 2 ในเดือนมกราคม 1929 ใช้กองทหารผสมจากมณฑลหูหนัน กวางตุ้ง และกวางซี โจมตีเมืองยู่จิน รัฐบาลเป็นฝ่ายแพ้ ในช่วงพฤศจิกายน 1929—ตุลาคม 1933 ใช้กำลังส่วนกลางปราบปรามติดต่อกัน 5 ครั้ง ครั้งสุดท้ายใช้เวลา 1 ปี ถึงตุลาคม 1934 โดยใช้วิธีปิดล้อมข้าศึก จึงสามารถขับคอมมิวนิสต์ออกจากที่มั่นได้ ในการนี้รัฐบาลต้องใช้ทหารถึง 1 ล้านคนและเครื่องบิน 200 เครื่อง ซึ่งก็เป็นการเริ่มช่วงเวลาของการเดินวิบาก (The long march) พวกคอมมิวนิสต์ประมาณ 100,000 คน ได้หนีเสียดลอดฝ่ายรัฐบาลออกไป โดยการเดินทางวิบากเป็นระยะทางกว่า 5,000 ไมล์ ผ่านเทือกเขา 18 ลูก ข้ามแม่น้ำ 28 สาย กินเวลาราว 1 ปี ในที่สุดในปี 1935 พวกคอมมิวนิสต์ที่รอดตายก็ไปรวมกำลังกันที่มณฑลส่านซี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ โดยมี เกาแก๊ง (Kao Kang) เป็นผู้นำประจําถิ่นอยู่ก่อน ในปลายปี 1936 เมืองเอี้ยนอันก็กลายเป็นศูนย์ดำเนินงานใหม่ของพวกคอมมิวนิสต์ และได้ดำเนินการต่อสู้กับรัฐบาลโดยใช้วิธีสงครามกองโจร อย่างไรก็ตาม ในขณะนั้นปรากฏว่ามีทหารแดงเหลืออยู่เพียง 50,000 คน

แผนที่แสดงการ “เดินวิบาก” ของจีนคอมมิวนิสต์ (1934—1936)

4. ระยะเวลาก่อตั้ง “แนวร่วม” ต่อต้านญี่ปุ่น (1937–1945)

ในขณะที่มีการเดินวิบากก็เป็นช่วงที่คนจีนโดยทั่วไปมีอารมณ์ต่อต้านญี่ปุ่นรุนแรงมากขึ้น ผู้นำทางการเมืองจำนวนไม่น้อยและนักศึกษาไม่พอใจเนื่องจากเห็นว่าเจียงไคเช็คสนใจที่จะปราบคอมมิวนิสต์มากกว่าที่จะต่อต้านญี่ปุ่นผู้รุกราน ฉะนั้นพรรคคอมมิวนิสต์จึงร่วมมือกับนักชาตินิยมจัดตั้งแนวร่วม (united front) ต่อต้านญี่ปุ่น

การที่เจียงไคเช็คไม่ยอมร่วมมือกับพวกคอมมิวนิสต์ เพราะเขามีความเชื่อว่าชนชาติจีนมีเลือดเข้มข้นกว่าชาวต่างชาติ ฉะนั้นต้องปราบคอมมิวนิสต์ก่อนชาวต่างประเทศ เจียงไคเช็คได้มอบให้นายพลจางเซียงเหลียงเป็นผู้อำนวยการปราบ “โจรคอมมิวนิสต์” ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ปรากฏว่าในกลางปี 1936 จางกลับไปเข้าร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ต่อต้านญี่ปุ่น ดังนั้นเมืองซีอันซึ่งเป็นศูนย์บัญชาการปราบปราม “โจรคอมมิวนิสต์” จึงกลายเป็นศูนย์รณรงค์ต่อต้านญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ในปี 1937 พวกคอมมิวนิสต์ก็ยอมรวมกับพวกก๊กมินตั๋งเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น

4.1 ปัญหาแนวร่วม การจัดตั้งแนวร่วมเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นเป็นเพียงความปรารถนาชั่วคราวของพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น ถึงแม้ว่าคอมมิวนิสต์ได้ปรับปรุงนโยบายของตนให้อ่อนลงดังที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแผนใหม่” และยอมรับข้อเสนอปรับปรุงของเจียงไคเช็คแล้ว แต่ในทางปฏิบัติพวกเขายังคงยืนยันที่จะรักษาอำนาจการบังคับบัญชากำลังทหารและอำนาจการจักระบบการปกครองในเขตยึดครองของตนไว้อย่างแท้จริง ทหารของกองทัพลู่อูที่ 8 และกองทัพลู่อูที่ 4 ของคอมมิวนิสต์ได้ใช้การรบบแบบกองโจรทำลายกำลังของญี่ปุ่นลงไปอย่างมาก และทำให้ดินแดนที่อยู่ในเขตปฏิบัติการของตนขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในด้านการเมืองความร่วมมือระหว่างคอมมิวนิสต์และก๊กมินตั๋งในปี 1938 อยู่ในขั้นดี แต่อย่างไรก็ตาม การเป็นปฏิปักษ์และความระแวงซึ่งกันและกันคงดำเนินไปในเบื้องหลัง หลังเดือนตุลาคม 1938 แล้วความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายเริ่มเสื่อมลงตามลำดับ รัฐบาลไม่ยอมให้คอมมิวนิสต์ขยายกิจกรรมภายในเขตของตน คอมมิวนิสต์ไม่ยอมให้ฝ่ายรัฐบาลเข้าไปครอบครองเขตการปกครองของตนในอาณาบริเวณมณฑลส่านซี และไม่ยอมให้เจียงไคเช็คตั้งบัญชาการทหารไปทำหน้าที่แทนในกองทัพแดงของตน การปะทะกันระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายจึงเริ่มเกิดขึ้นและได้ขยายตัวตามลำดับ เห็นได้ชัดว่าตั้งแต่ปี 1941 แนวร่วมต่อต้านญี่ปุ่นได้ขาดสลายลง ฝ่ายคอมมิวนิสต์อยู่ในฐานะได้เปรียบในช่วงนี้ ฐานที่ตั้งของคอมมิวนิสต์ได้ขยายจำนวนและขนาดขึ้น

ในปี 1938–1945 พวกคอมมิวนิสต์ได้ร่วมมือกับเจ้าถิ่นผู้รักชาติในภาคตะวันตกเฉียงเหนือ จัดตั้งเขตแดนต่อต้านญี่ปุ่นที่เป็นอิสระจากเจียงไคเช็คขึ้นเป็นอันมาก พวกคอมมิวนิสต์ใช้การต่อสู้กับญี่ปุ่นเป็นข้ออ้างในการรวบรวมกำลังสนับสนุนจากประชาชนได้เป็นอันมากโดย

เฉพาะในเขตชนบท เมื่อสิ้นสงครามญี่ปุ่น พวกคอมมิวนิสต์ได้ควบคุมเขตเหล่านี้ไว้ได้ถึง 19 เขต ซึ่งเรียกว่า “เขตปลดปล่อย” (Liberated Area) ประกอบด้วยประชากร 70–90 ล้านคน มีทหารประชาชน (Militia) ประมาณ 2 ล้านคน และทหารประจำการประมาณ 910,000 คน [เขียนธีระวิทย์, 2517, หน้า 202]

ข้อสำคัญก็คือพวกคอมมิวนิสต์มีความฉลาดในการประสานลัทธิชาตินิยมต่อต้านญี่ปุ่นเข้ากับการปฏิวัติสังคมในถิ่นชนบท โดยเฉพาะกองทัพลู่ที่ 8 และกองทัพลู่ที่ 4 ได้รับการอบรมโดยแผนกการเมืองให้ทำตนเป็นมิตรกับประชาชน ข้อนี้นับว่าได้ผลมาก

4.2 ขบวนการปรับปรุงทัศนคติในยุคประชาธิปไตยแผนใหม่ (1942–1944) : เมื่ออำนาจทางทหารของพวกคอมมิวนิสต์ได้ขยายตัวไปทีละ ในทางปฏิบัติตามปกติก็จะมีการจัดระเบียบการปกครองฝ่ายพลเรือนแบบคอมมิวนิสต์ขึ้น และได้มีการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เช่น ศูนย์อบรมและโฆษณาอุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์ พวกชาวนาได้รับการกระตุ้นให้เรียน ให้ตื่นตัวทางการเมือง และที่สำคัญชาวนาได้รับการส่งเสริมให้เพิ่มผลผลิตให้ได้อาหารเพียงพอสำหรับเลี้ยงตัวเอง ฉะนั้นการปฏิรูปในด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้คอมมิวนิสต์ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือมีฐานอำนาจที่เข้มแข็ง ตลอดช่วงที่เอาเมืองเอียนอันเป็นศูนย์กลางการนั้น เหมาถือว่าการปลุกมวลชนให้ตื่นมีความสำคัญมากกว่าสงครามระหว่างชนชั้น

เมื่อจำนวนสมาชิกคอมมิวนิสต์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความจำเป็นที่จะวางกรอบความประพฤติเป็นสิ่งสำคัญ เป็นหน้าที่ของผู้นำที่จะต้องอบรมสมาชิกให้มีความคิดไปในทางเดียวกัน และให้ใช้อุดมการณ์ของเหมาเป็นแนวทางของการปฏิบัติ ฉะนั้น พรรคคอมมิวนิสต์จึงได้จัดตั้งโรงเรียนของพรรคขึ้นในปี 1942 ตัวเหมาเองก็เป็นคนไปบรรยายวิชาการเมือง เพื่อต้องการหล่อหลอมทัศนคติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ขบวนการนี้เรียกว่า “**ขบวนการปรับปรุงทัศนคติ**” หรือ **เจิ้งเฟิง** (The Campaign of Political Rectification หรือ Zhengfeng) ได้ดำเนินไปอย่างคึกคักในช่วง 1942–1944 สิ่งที่พรรคต้องการก็คือ (1) การวางแผนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับคนอื่น ๆ (2) วางแนวทางสำหรับการพูดและการเขียน (3) ฝึกให้สมาชิกรู้จักวิพากษ์วิจารณ์และวิเคราะห์ตนเองโดยแบ่งออกเป็นกลุ่ม (4) การรู้จักสภาพความผิดของตนเอง และ (5) อดยั้งความผิดให้แก่ผู้อื่นต่อหน้าสาธารณะ สิ่งเหล่านี้เป็นการปูสู่ทางให้คอมมิวนิสต์จัดระเบียบควบคุมความคิดของสมาชิกอย่างทั่วถึง และกลายเป็นมาตรฐานความประพฤติของพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งถือปฏิบัติมาจนถึงทุกวันนี้

สาระสำคัญที่ هما และพวกเสนอให้คอมมิวนิสต์ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ทั้งที่เป็นคำบรรยายและเอกสารพอสรุปได้คือ ความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีและการปฏิบัติ ความขัดแย้ง และผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม [เขียน วีระวิทย์, 2517, หน้า 198–201]

(1) ทฤษฎีกับการปฏิบัติ : เหมมาได้เขียน บทความว่าด้วยการปฏิบัติ ตั้งแต่ปี 1937 บทความนี้ (ก) เอาความคิดมาจากความคิดในทางการเมืองของมาร์กซ์และเลนิน เป็นอันมากบวกกับ (ข) เหมได้นำมาปรับปรุงเป็นความคิดของตนเองขึ้นใหม่ เขาเน้นถึงความสำคัญของทฤษฎีและการปฏิบัติว่าเป็นองค์ประกอบที่แบ่งแยกกันไม่ได้ในการปฏิวัติ และประณามพวกที่หลับตาถือเอาแต่อย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นความคิดที่ผิด ฉะนั้นความชั่วที่สำคัญ 3 ประการ (three scourges = san hai) ที่ถูกโจมตีอย่างมาก [Jean Chesneaux, 1979, p. 76] ก็คือ

1) การถือทิฐิ (subjectivism) ได้แก่การทำตัวห่างเหินจากความเป็นจริงโดยมีลักษณะเถนตรง (dogmatism) ที่ถือแต่หลักการโดยไม่ดูสภาพความเป็นจริง และการทำตามที่เห็น (empiricism) ที่ถือเอาการสังเกตโดยไม่ยึดถือหลักการ ฉะนั้นพวกที่ฉีกเอาตำราของมาร์กซ์มาปฏิบัติโดยไม่คำนึงถึงสถานการณ์และประสบการณ์ในการปฏิบัติของจีนเลย ถูกประณามว่าเป็นพวก “เถนตรง” (dogmatists) ในทรนศนะของเหมา พวกนี้เป็นพวกที่เชื่อมั่นความจริงไปว่าลัทธิมาร์กซ์นิยมนั้นเป็นเพียงแนวทางของการปฏิบัติ ส่วนพวกที่ถือแต่ประสบการณ์เล็กน้อยของตนโดยไม่คำนึงถึงทฤษฎีเลยเรียกว่า พวก “หัวรั้น” (empiricists) ในทรนศนะของเหมา พวกนี้เป็นพวกที่เชื่อมั่นไปว่าประสบการณ์ของตนเป็นเพียงส่วนย่อยของสถานการณ์ทั้งหมดที่ตนยังมองไม่เห็น

2) การนิยมแบ่งแยก (sectarianism) และ

3) การทำตัวเป็นเจ้าของขุนมูลนาย (bureaucraticism)

ความพยายามทำลายความชั่วทั้ง 3 ประการนี้ เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะอบรมสมาชิกที่เพิ่มมาใหม่ และเพื่อจะเปลี่ยนทัศนคติของผู้ที่มีความคิดเสรีนิยมปัจเจกชนและทำลายล้างจริยธรรมแบบเก่า การอบรมทัศนคติที่เมืองเอียนอันก็เป็นการทำลายความหวังของพวกคอมมิวนิสต์หัวนอกที่จะเอาวิธีการแบบโซเวียตมาใช้ การปฏิวัติในจีนต้องถือลัทธิเหมา ไม่ใช่ลัทธิสตาลินลัทธิมาร์กซ์—เลนิน จะต้องนำมาใช้โดยประยุกต์เข้ากับสภาพความเป็นจริงของจีนในขณะนั้น

(2) ความขัดแย้ง : เหมอธิบายว่า ความขัดแย้งนั้นผิดกับการเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ความขัดแย้งติดมากับจักรวาล ฉะนั้นจึงเป็นของธรรมดาในความสัมพันธ์ทางการเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศ ในที่สุดความคิดที่ถูกจะเป็นฝ่ายชนะ ฉะนั้นในทัศนคติของเหมา

การเมืองระหว่างประเทศ ความขัดแย้งจะจบลงด้วยชัยชนะของคอมมิวนิสต์ เกี่ยวกับการเมืองภายใน ความคิดที่ผิด (คือไม่อยู่ในแนวความคิดที่เหมาตั้งมาตรฐานไว้) จะต้องปราศัย ความปราศัยของฝ่ายผิดเกิดขึ้นภายหลังที่ความขัดแย้งได้กลายเป็นปฏิปักษ์ ซึ่งหมากล่าวว่าความขัดแย้งในจีนในขณะนั้นยังไม่ได้กลายเป็นปฏิปักษ์ และยังอยู่ในข่ายที่จะทำการแก้ไขได้ ถ้าหากคอมมิวนิสต์ด้วยกันจะปรับปรุงตนเอง ความขัดแย้งก็จะมีวันกลายเป็นการเป็นปฏิปักษ์ เหมานะว่าพรรคจะต้องรณรงค์ต่อต้านอุดมการณ์ที่ผิดพลาดของสมาชิก และในขณะเดียวกันต้องเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่มีความคิดที่ผิดพลาดสำนึกตัวเองได้

(3) ผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม : คำสอนที่ว่า “จะเป็นคอมมิวนิสต์ที่ดีนั้นจะต้องเป็นคนเห็นประโยชน์ส่วนรวมสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว” คำสอนนี้ส่วนใหญ่มาจากหลิวเซ่าฉี ผู้ที่มีความคิดตรงกันข้ามนี้ เหมาประมาณว่าเป็นผิดด้วยการนิยมแยกให้แตกฉาน (sectarianism) หลิวเซ่าฉีได้บรรยายเรื่องนี้ติดต่อกันหลายครั้ง ที่สถาบันลัทธิมาร์กซ์และเลนิน ณ เมืองเฮียนอัน ในปี 1939 และได้ถูกนำไปเป็นเนื้อหาของขบวนการรณรงค์ปรับปรุงทัศนคติของคอมมิวนิสต์อย่างแพร่หลายในช่วง 1942—1944 หลิวเซ่าฉีกล่าวว่า :

“คอมมิวนิสต์จะต้องคิดว่า ผลประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์ของพรรคเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแยกไม่ออก เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างผลประโยชน์ของพรรคและผลประโยชน์ส่วนตัว เราจะยอมให้แก่ผลประโยชน์ของพรรค และสละผลประโยชน์ส่วนตัวโดยปราศจากการลังเลหรือฝืนใจ การสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อพรรค เพื่อชนชั้น เพื่อการปลดแอกชาติหรือการปลดแอกมนุษยชาติ แม้จะเป็นการเสียสละชีวิตก็ทำไปด้วยมีความสุข โดยปราศจากการลังเลแม้แต่น้อย นี่แหละเป็นการแสดงออกซึ่งจรรยาธรรมของคอมมิวนิสต์ที่สูงส่งที่สุด”

นอกจากนั้น หลิวเซ่าฉี ยังกล่าวต่อไปอีกว่า คอมมิวนิสต์ที่ดีนั้นจะต้องกล้าที่จะแสดงต่อโลกเกี่ยวกับความผิดและข้อบกพร่องของตนอย่างเปิดเผย และแก้ไขความผิดและข้อบกพร่องเหล่านั้นด้วยความกล้าหาญ

สาระสำคัญดังที่ได้กล่าวนี้ ผู้นำคอมมิวนิสต์ถือเป็นแนวทางนำไปเป็นเครื่องมือรณรงค์ให้พวกคอมมิวนิสต์ยึดถือเป็นหลัก โดยวิธีการวิพากษ์วิจารณ์คนอื่น และยินดีให้คนอื่นวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง เลนินเคยสนับสนุนให้มีการวิพากษ์วิจารณ์เช่นกันเมื่อปี 1917 เพื่อค้นหาความผิดและแก้ไขข้อผิดพลาดของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต สตาลินเรียกการวิพากษ์วิจารณ์เช่นนี้ว่า “เป็นอาวุธที่แท้จริงในการต่อสู้เพื่อลัทธิคอมมิวนิสต์” และเป็น “กฎพัฒนาการของเรา” เหมาก็เตือนลูกพรรคของเขาเป็นประจำให้สำนึกถึงความ

สำคัญที่จะต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งกันและกัน และวิพากษ์วิจารณ์ตนเองเป็นประจำ ขบวนการเหล่านี้ได้กระทำกันเป็นกลุ่ม ๆ เรียกว่า **กลุ่มฝึกฝน** (เซี่ยะสี) ซึ่งดำเนินอยู่อย่างตึกคักตั้งแต่สมัยเอี้ยนอันเป็นเมืองหลวงเป็นต้นมา

5. ระยะเวลาสงครามกลางเมืองและการสถาปนาระบอบคอมมิวนิสต์ (1945—1949)

เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามในเดือนสิงหาคม 1945 แม้ว่าพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ได้รับการเจรจาปรองดองกันจากสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ก็มิได้เป็นผล กลางปี 1946 ได้มีการสู้รบกันอย่างเปิดเผยและสงครามกลางเมืองก็ดำเนินไปอีก 4 ปี (1946—1949) ในขณะที่เจียงไคเช็ค ซึ่งมีกำลังมากกว่าสามารถเข้าครอบครองเมืองใหญ่ได้ทั้งหมด พวกคอมมิวนิสต์ก็ได้ยึดถิ่นชนบทและเกลี้ยกล่อมชาวบ้านให้เข้าทำงานปฏิวัติ

ถึงกลางปี 1948 คอมมิวนิสต์เป็นฝ่ายได้เปรียบ เพราะฝ่ายรัฐบาลต้องทำสงครามกับเศรษฐกิจอีกด้านหนึ่ง ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น รัฐบาลเพิ่มรายจ่ายแต่รายได้ลดลง ในปี 1941 รัฐบาลเก็บภาษีได้เพียง 15% ของรายจ่ายทั้งหมด ฐานะทางเศรษฐกิจลดลงเรื่อย ๆ ในระยะแรกราคาสินค้าเพิ่มขึ้น 2 เท่าทุก ๆ เดือน ต่อมาเป็น 2 เท่าทุก ๆ สัปดาห์ ในเดือนกันยายน 1945 ปริมาณธนบัตรที่ใช้หมุนเวียนเป็น 465 เท่าของเดือนกรกฎาคม 1937 เมื่อสงครามโลกยุติลงภาวะเงินเฟ้อได้ยุติลงชั่วคราว แต่แล้วภาวะเงินเฟ้อก็ขยายตัวในเมื่อรัฐบาลเพิ่มรายจ่ายในเดือนมกราคม 1946—สิงหาคม 1948 ราคาสินค้าเพิ่มขึ้น 67 เท่าตัว อีก 6 เดือนต่อมาได้เพิ่มขึ้นเป็น 85,000 เท่า นี่เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการทำลายอนาคตของรัฐบาล ในขณะที่พวกปัญญาชนก็ได้ตีตัวออกห่างจากรัฐบาลเจียงไคเช็ค และเข้าไปอยู่กับคอมมิวนิสต์มากขึ้นทุกที

ในเดือนมกราคม 1949 พวกคอมมิวนิสต์ได้ข้ามขั้นจากยึดชนบทมายึดเมือง คือยึดได้ปักกิ่ง เทียนสิน ในเดือนเมษายนได้ข้ามแม่น้ำแยงซี และยึดเซียงไฮ้ได้ในเดือนพฤษภาคม กว้างโจวในเดือนตุลาคม และจงกิงในเดือนพฤศจิกายน เจียงไคเช็คต้องหนีไปอยู่ไต้หวัน คอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุง ภายหลังที่มีประสบการณ์ในการปฏิวัติมา 28 ปี เหมาก็ประกาศจัดตั้งรัฐบาล “สาธารณรัฐประชาชนจีน” ที่กรุงปักกิ่งในวันที่ 1 ตุลาคม 1949 ในระยะก่อนหน้าชัยชนะเด็ดขาดนี้ เหมาก็ได้เขียนบทความที่สำคัญชิ้นหนึ่ง คือ *On People's Democratic Dictatorship* (1949) ซึ่งระบุว่า ระบบการปกครองภายหลังการปฏิวัติจะเป็นระบบสาธารณรัฐประชาชนจีนประกอบด้วยชนชั้นกรรมาชีพ ชาวนา กระฎุมพีน้อย และกระฎุมพีแห่งชาติ

สรุป

การยึดอำนาจในจีนโดยผู้นำที่มีหัวโอนเอียงไปทางคอมมิวนิสต์นั้น ผู้นำเหล่านี้เป็นพวกที่มีความรู้ค่อนข้างดี พวกผู้นำจีนมิใช่เป็น “ชนชั้นกรรมาชีพ” หรือ “ชนชั้นปราศจากทรัพย์สิน” แต่ประการใด แต่เป็นคนที่มีความรู้ดีในทางเศรษฐกิจและมีความสำคัญในทางการเมืองสูง ฉะนั้น มีผู้กล่าวว่ามวลชนจีนมิใช่เป็น “ลม” ที่ “พัด” เอาผู้นำในการปฏิวัติมา ตรงข้าม ผู้นำต่างหาก ที่เป็น “ลม” ในการ “พัด” เอามวลชนมาร่วมในการปฏิวัติ นั่นคือพวกผู้นำมีความสำคัญในทางการเมืองสูง รู้จักนำเอาความรู้และทฤษฎีมาเผยแพร่หรือจูงใจให้มวลชนเห็นดีเห็นชอบและเข้ามีส่วนร่วมในการปฏิวัติ

เหตุผลสำคัญที่ผู้นำคอมมิวนิสต์ได้รับความเห็นอกเห็นใจและการสนับสนุนจากประชาชนที่มีความสำคัญในทางการเมืองสูงก็คือ

(1) การรุกรานของญี่ปุ่น การสงครามกับต่างชาติและความโหดร้ายทารุณของญี่ปุ่น ได้เร้าใจให้ชาวจีนเป็นจำนวนมากมีความสำคัญทางการเมืองสูง พวกคอมมิวนิสต์ฉวยโอกาสโดยอาศัยสถานการณ์ที่มีอยู่โฆษณาอ้างความดีความชอบในการต่อสู้กับญี่ปุ่น และหันเหความจงรักภักดีของประชาชนมาให้แก่พวกตน

(2) สภาพเสื่อมโทรมทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุที่ทำให้พวกคอมมิวนิสต์ประสบความสำเร็จได้ง่าย การฉ้อราษฎร์บังหลวงและการขูดรีดผู้ยากจนโดยคนมั่งคั่งมีอยู่ทั่วไป ทำให้คนจำนวนมากไม่พอใจรัฐบาล เพราะฉะนั้นขบวนการคอมมิวนิสต์ จึงดึงดูดใจประชาชนจำนวนมากไม่น้อย อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ในชั้นแรกก็ไม่ได้มีความสำคัญในทางการเมือง ในขั้นนี้เหมาเองก็ยอมรับว่า ในปี 1925 มวลชนมีอาการ “อย่างเย็นชาและสงวนท่าที” (Cold and Reserved) ต่อทหารแดง ต่อเมื่อได้รับการโฆษณาและการเสี้ยมสอนแล้วพวกเขาจึงค่อย ๆ ตื่นตัวขึ้น

การปฏิวัติของจีนไม่ซ้ำแบบโซเวียต เหมาได้นำเอา “สงครามประชาชน” หรือ “สงครามปลดแอก” มาใช้ จนกระทั่งทำให้คอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะ โดยการระดมมวลชนเข้าร่วม